

TÕUSEV NOORUS

Nr. 12 * 1937
DETSEMBER

6
MM
BER
6

Ü. K. EESTI RAHVAPANK

Tallinnas, S. Karja nr. 19. Tel. 425-55.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone.

OSTAB ja MÜÜB
välisraha ja igasuguseid kindlaprotsendilisi väärtpabereid.

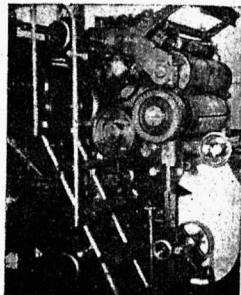
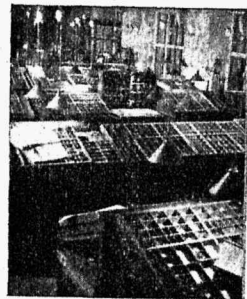
ÜHISELU TRÜKIKODA

Tallinnas, Pikk 42. Tel. 442-04 ja 476-73

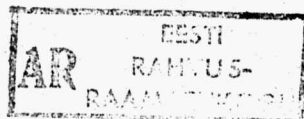
Valmistab maitsekalt ja parajate hindadega
igasuguseid trükitöid

Telefonilised tellimised täidetakse täpselt

Laos valmis vallavalitsuste ja vallakohtute
kantsleiraamatud, plangid, võlakirjad jne.
Töö korralikkusele pannakse erilist rõhku

ROTATSIOONITRÜKK • RAAMATUTRÜKK
NOODITRÜKK • RAAMATUKOITMINE

Neil polnud muud aset majas...

Ja ta tõi ilmale oma esimese poja ja mähkis Ta mähkmetesse ja asetaski Ta söime, sest neil polnud muud aset majas. Lk. 2, 7.

Meile on saanud nii endast mõistetavaks, et Jeesus pandi söime. Meie lapsed pannakse küll pehmele asemele ja see peabki nõnda olema. Aga Jeesus ja söim on lahutamatud mõisted. Nagu oleks sellega kõik korras. Ja ometi on nii suur ülekohus peidetud lühikese lause taha: „Neil ei olnud muud aset majas“.

Küllap koputati ja otsiti mitme ukse taga. Kehv Joosep oma Maarjaga. Aga ühel polnud aega — tal oli täita seltskondlike kohustusi. Teine pelgas tüli — külalistega on ju alati tegemist ja kuhu. Kolmas kartis teekäijaid — mine tea, kes nad ka on niisugused. Ja neljas oleks muidu ehk tõesti vastuvõtnud, aga tal polnud tõesti paika, kuhu neid panna, viimne kui ase majas oli täis. Nii valit es jubr tookord Petlemas korterikriis.

Ent kriis ei seisnud korterite puuduses. Nagu ta ka tänapäeval pole selles. Kriis on südames — seal pole soojust. Ja kus puudub soojus, seal jäävad kõik ukсед lukku. Nagu tänapäeva majaomanikel, kes kardavad lastega perekondi.

Kõik põhjused, kõik keeldumised, kõik kinnised ukсед võib viimselt viia ühele nimetajale: „Mina“. M i n u mugavus, m i n u aeg, m i n u tüli.

Iga uus inimene meie majas nõuab endale tähelepanu, sündiv laps eriti. Kui laps on tulemas maailma, siis peavad kõik oma abi pakkuma või vähemalt loobuma kõigist oma õigustest. Milline sündmus on seegi, kui tallekene või mullikas näeb esmakordselt maailmavalgust!

Iga uus inimene meie südames vajab palju ruumi. Aga see üks, kes sündis Petlemas, nõuab kogu südame.

Seepärast sulgevad nii paljud oma südamed. Ka seal on korterikriis, seal asub M i n a, kes vajab kogu tähelepanu. Vahest läheb mööda see kerjusperekond oma sündiva lapsega! Siis on küsimus lahendatud.

Muidugi, Jeesus möödub nii paljudest. Aga lõpuks ta leiab endale siiski aseme. Vaesemehe urtsikusse ta asub ju kus pole muud aset majas.

Mõni inimene on tõesti vaene — tal pole midagi muud kui vaid süda, tühine, saastane üda, mille puhtuse on hävitanud mõtted ja sõnad ning teod.

Ometi on sel südamel veel üks voorus — temas on ruumi Jeesusele. Ja selles ongi rõõmusõnum. Kuigi su majas pole muud aset, Jeesus ei lähe sust ometi mööda. Tema võib su südames sündida.

Siin nüüd hakkavad jõulukuünlad särada. Selles on evangeelium — rõõmusõnum. Jeesuse vastuvõtt toob küll tüli, pahandust, ajaraiskamist ning vaeva. Mis sest — selles on võit!

Aga veel midagi. Selles on ka paratamattus, et Ta peab sündima just meie südames. Kõik muu on kinni. Mujal pole aset. Just meie süda kõlbab. Jeesuse seisukohast on iga süda selline, kuhu Ta tahaks asuda. Temale on üks süda kallis. Aga sinu vaatepüürilt on vaid üks võimalus — sinu süda. Kui see võimalus peaks mööduma, siis oled kõik kaotanud. Aga ee on ju rõõm, et muud aset ei ole, et meiega kõlbame.

Südamed valla! Küünlad põlema!

Ja jälle laulma jõululaule suurest sündimisest, mis pole üksnes olnud kord, vaid on just nüüd toimunud meie südameis!

Karl Tiit,

kirikliku noorsootöö peasekretär.

Viimne jõulupuu.

Pime oli. Ja vaikne. Maad kattis värske lumi. Selle hendlusel paistis jõe orgu laiali puistatud küla majastik, üksik talu üle jõe ja selle taga mets. Küla magas. Jõe kaldal nõjatus vastu sauna seinu poiss ja vahtis metsa üle jõe.

— Kui nüüd panna küünlad metsapuudele põlema, mõtles poiss, — ta kujutles metsa enese ees säramas tuhandest leegist, kuna pühalikult loitev valguserida jäi paremale üha kitsamaks ja kadus seal silmapiiri taha.

Teab, kas saabki tänavu jõulupuud? Küünlaid nad olid kogunud siit ja sealt taludest. Oli poeküünalde otsi, juhtus sekka aga ka mõni talus valatud konarlik rasvaküünal. Kui igal mehel on üks küünlajupp, siis saab kokku üksteist, aga rooduülemal on kindlasti enam. Ja tema lubas anda mõne oma tagavarast jõulupuule. Sest jõulupuu pidi olema, kas või metsas. Jõululaupäev oli juba kätte jõudnud. Varem ail aastail oli kuusk selleks ajaks juba valmis ristil, aga tänavu veel ei teatudki, kas seda saabki põletada või kus seda tehakse.

Soovik oli eile käinud paari poisiga punaste pool luuramas, oli hiilunud läbi metsa punaste valvetõkkele seljataha ja oli tulnud neid siis sealt „kontrollima“. Seal punased siis lobisesidki välja, et nad jõululaupäeval tungivad peale. Kuid oli veel vara, punased tulid enamasti ikka päevaajal.

Kodus on kindlasti kuusk valmis seatud, mis sellest, et seal on praegu punased. Aga ema ja isa on kodus üksinda. Lapsed on kõik laiali. Emal oli veel päris-jõuluküünlaidki järel. Nad toovad siiski kuuse ja põletavad seda üksinda ja arvavad, et üks ole nende lapsedki kusagil kuuse juures.

Kusagil kääksatas laudavarav. Perenaine läks vist lüpsma.

Ammu see oligi! Ta istus jõulupuu all kingituseks saadud kelgul ja luges valju häälega raamatut. Raamatu kaanel oli suur punane kukk, sees suured tähed, kõiki neid ta veel ei mõistnudki a-a-be-e...

Ees, mustava metsa ladvas kumas. Paugatas siis ja granaatide vihane vilin puuris läbi vaigse öö. Ligemale, ligemale tuleb valuga äge vilin — lajatus pahemal, kusagil metsas ja kostus plahvatus, kui kõikehaarav suur ohkamine.

Punased pommitasid küla. Iga paari-kolme minuti järele kumas metsaladvas. Siis tuli. Vilin lähenes hoogsalt ikka otsekui enesele, ja siis lõhkes kusagil mürisk. Üle metsa ja soode ulatas inimese viha oma raudse käe. See kobas metsa, jõe kaldaid ja külade majade vahel,

otsides elusid. Tampis külmanud mulda, ja kui granaat lõhkes, võpatas maa hetkeks.

See oli tänavune jõululaul. See oli iluski. See viha- ja tigiduselaul. Poiss vahtis metsa ja kuulas hingetult.

Läheneb jälle, tasane sumin virgub valuga vilinaks, mis otsekui pühib kõik eest; see on viha häämitsus, puhtaim, mida iganes võib kuulda. Hinges hakkab midagi kaasa helisema, näpud suruvad kõvemini külma püssirauda — raksatus paremal küla hoonete vahel, paiskub üles risu ja tolm.

Keegi jookseb. Rooduülem ise on väljas, läheb vaatama.

— Sealauta tabas! Punaste granaat oli puistanud laiali pudedad osmiku, sigudik istunud veel soojal sõnnikul, nõutult rõhkides. Elus ja terve! Naised jätsid lüpsmise. Poiss ja rooduülem seisis lagedal jõe kaldal. Rääkida polnud midagi. Oodati, kunas see lõpeb, sest siis läheb lahti päris lahing.

— Seda metsaosa seal, pea seda silmas! Poole tunni pärast tuleb vaehtus. Raudsepp tegi risti valmis, Lepik toob kuuse. Küünlad lugesime üle, 14 tükki on, nii et saab päris korraliku jõulupuu.

— Ka mul on üks jupp!

— Noh, saame päris toreda kuuse. Ma nüüd lähen.

Taas läheneb vilin, kusagil lõhkeb, maapind tuksatab. Vaikus. Kuma — vilin — plahvatus.

Poiss vahtis metsa üle jõe.

tus — vaikus, kuma — vilin — plahvatus — vaikus — kohutav vaikus.

Suur vaikus varjab maad ja kõike elavat surma raudsete sõrmede eest, mis kobavad siin nobedalt ringi.

Ei kellelgi ole muud kaitset kui see vaikus. Kõik elav tõmbub kuidagi kokku iseenese ümber, nagu tahaks sulada sellesse suurde vaikusse ja muutuda olematuks, kuni möödub.

Kuma — vilin... viha läheneb, et kärstada vaikusse tardunud pinda, et seda purustada, et täita maad hävitusega, hirmu- ja meeletehiskisaga.

Vaikusse pind võpatub hetkeks granaadi lõhkemisest ning on jälle otsekui tardunud siledaks. Granaadid pole suutlised purustama seda suurt vaikusse, mis varjab maad.

Keegi ei vasta neile. Nad jooksevad vaikusse ja kaovad selle tühjuses. Nende vihane vilin muutub jõuetuks virinaks.

Kahurid väsisid.

Vaikus paisus nii suureks, et tundus, nagu oleks peatunud aeg.

Poiss oli veel ainult silmad ja kõrvad.

Pole muud liikumist, kui ainult poisi hääletu hingamine. Kõik on peatunud, kuid õn pinguli, valmis igal hetkel kallale kargama.

Seal mustendava metsa veerel — seal iigahtas miski? Ei veel.

Ees on Virumaa. See on see osa isamaast, mis vaenlase poolt üle ujutatud. Vaenlasi on palju ja neil on rohkesti laskemoona.

Poosil on taskus paarkümmend padrunit, mitu minutit saab pidada lahingut? Täna seki pidi saadetama lisa, kuid see pole veel kohale jõudnud.

Mets on vaikne, taevast on vaikne, vaikib jõgigi jääkätte all — Viru- ja Harjumaa piiri.

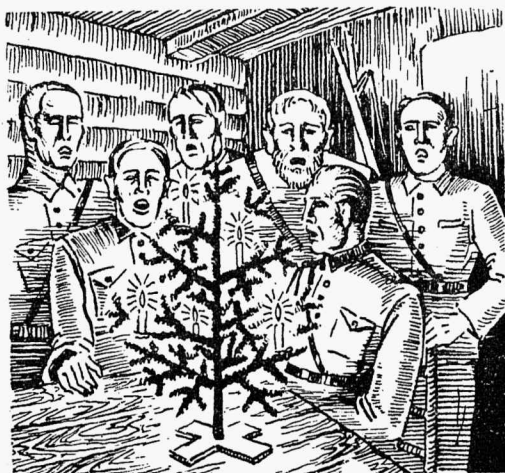
Aeg seisab.

Püss tõusis palgesse ning lask ehmatas jälle küla vaikusse sel pühapäeval. Püss tõusis palgesse otsekui isenesest, läks lahti otsekui isenesest, sest polnud enam aega mõelda, silm tabas metsa varjus halle kogusid.

Ennekui rood jõudis kohale, oli külavahe täis kuulide suminat ja heledaid laksatusi. Mehed heitsid laiali lumme ja tulistasid. Hallid kogud tõmbusid sügavale metsa. Püssitule korratu raksumise sekka kuuldus korrapärasest kuulipilduja podinat.

Esimesele hoogsale laskmisele järgnes nagu vaheaeg, nagu oleks puhatud. Paugud kostsid, nagu oleks neid lastud rahuliku sihtimise peale. Ainult punaste kuulipildujad ragistasid järjest majade katustes ja puude latvades.

Paugud vasakul. Seal polnud vastas kedagi. Seal tulid punased üle jõe. Roodu-

Oli nagu pisut enam läiget meeste silmis...

ülem viib mehed sinna, ja sealt kostab nüüd elavat raginat, otsekui süttiks kadakapõõsas.

Poiss on endises kohas. Tema vastas liigub metsaalune, halle kogusid läheneb jõe. Laskmine vasakul ägeneb ja sellele seltsib raginat ka paremalt.

Poiss laadib. Viis pauku raksatab teua püss. Üle jõe langeb hall kogu lumme, teine röögatab ja tuigub metsa tagasi.

Teised tulevad. Poiss otsib padruneid. Taskud on tühjad! Püksitaskus on veel. Käsi sorrib taskuis ruttu — ruttu! On veel üks laeng — viis padrunit, need lähevad ropsuga püssi, ja see paugub jälle.

Siis süttib mets! Korraga leegitseb kogu silmapiiri, hallid kogud kaovad tulle...

Rooduülem oma meestega jõudis jälle sauna juure — ta tuli parajal ajal. Hallid kogud olid astumas jõeäälele, ent 10 püssi ja ühe kuulipilduja ragin peletas nad kiiresti metsa.

Ka poisi püss laskis jälle. Padrunid jõudsid kohale, seekord siiski õigel ajal, ja roodus oli seni üks mees ilma püssita, kes sai poisi püssi nüüd endale.

Ja see küünlajupp, mis leiti poisi taskust, see leegitses veel samal õhtul jõulupuul koos teiste kusagilt kokkukorjatud küünaldega...

Kümme meest oli veel roodus. Nad istusid kõik ümber jõulupuule ja vaikusid. Kaks meest väljus viivuks, nad kandsid tuppa kangekskülmanud poisi.

Oli nagu pisut enam läiget meeste silmis, kui rooduülem külmetanud hääl alustas:

— Püha õõ, õnnistud õõ...

Lugejaile rõõmsaid jõulupühi ja
õnnerikast uut aastat!

Toimetus

Jõuluõhtu ja kalmistu.

Jõululaupäeva õhtu viib meid kodukihelkonna kirikusse, paneb hetkeks seisatama lahkunute kalmude juures, ühendab nägematute niidikestega lahkunuid ja elavaid.

Jõuluõhtul süüdatakse küünlad kodudes. Süüdatakem need ka lahkunute kalmudel-kalmistul.

Linnades ja viimasel ajal ka maal levib see ilus komme, põletada küünlaid jõululaupäeva hilisõhtul lahkunute kalmudel.

Haudade kaunistamiseks võib tarvitada esmajoones rohelist okaspuu pärja. Madalate haudade puhul võib hauad katta osaliselt või kogu ulatuses roheliste kuuseokstega. Okste vahele asetatakse küünlad. Kaunid on ka väikesed kuused igale hauale. Need asetatakse risti kohale. Kuuse külge pannakse küünlad. Rikkalikumat kuuse kaunistamist kalmul ei harrastata. Paberlilli ei panda arenenud maitse ja ilumeele juures kuuskedele ega okaspärgadele kau-

nistuseks. Küll on aga nägusad käbid kuuse kui ka pärgade küljes, loomulikku värvi või kastetult hõbevärvi segusse.

Tänapäeval on ärides müügil vastavad kalmuküünlad, need põlevad eriti kaua, ega kustu kergesti tuulisel õhtul, kui nad asetatakse haudadele lumesse. Nende puudumisel sobivad ka tavalised jõulupuu-küünlad.

Haudade kaunistamine rohelisega ja küünaldega olgu noorte üheks jõulupühade eelseks mureks. Selle kaudu nähtub kuivõrd me austame ja mälestame oma lahkunud omakseid, kes meile on püsivalt kallid ka mälestusis.

Jõuluõhtu on mälestuste elustamise aeg. Me meenutame siis lahkunuid ja jagame jõuluõnne ja rõõmu ka üle vaikivate haudade, tunneme ühtekuuluvust kadunud omastega värisevaist küünla-leekidest, millised oleme süüdanud ja mis valgustavad suurt pühalikku rahuõöd — jõuluõöd.

Lydia Kaisla.

Pühiks kodutallu.

*Värvast tõi sisse kellatilin,
hobu nagu lendu tõmbas saani.
Loomusunnil käega silmi silin,
ometi kord jõudsin siia maani*

*Ehkki pakane on õues vali,
lumikattes kõik, mis silma puutub,
südamas ent soe — ei ole tali
enam seal, kõik kevadiseks muutub ...*

*Vanad tutvad — karjatee ja koppel,
kus on möödunud paljud kaunid päevad;
nendest hoovab soojust, mis ei lõpe
iialgi, kui silmad taas neid näevad.*

*Jõudsin koju, noorusmaile pühiks,
noorussele pühendet mis ongi;
välisilmas argipäevad rühin,
kodukoht ent hõlmab pühiks mindki.*

M. Suveste.

Leedu maanoored rahvatantsu harrastamas.

Loodust mõista, temale järjest lähemale tungida teadvusega ja tundega — see on noortele ülesandeks, mis nende tuleviku eluteed tunduvalt õgvendab ja silub. See pakub ainekaid ka haaravamateks üldistamiseks ja perspektiivide loomiseks.

Noorte mõttelend kaldub teadupärast küll tihti unistussisse. Unistatakse inim-mõistuse kõikkõigsusest. Kuulnud teaduse edusammudest, tehakse kujutelmade hüpeid kõige kaugemasse nägematusse tulevikku. Unistatakse või lastakse end heidutada oletusist, kuidas inimene saab looduse kuningaks, diktaatoriks, valmistades kõik, mis seni maa raske tööga andnud, tehaseis — toitaineid ja kehakatte. Teoreetiliselt ja väljaspool aega ning olusid ei ole selline oletus ju mitte päris võimalatu, et kunagi inimsugu ka nii kaugemale võiks jõuda, kuid meie elu seadmisele ei ole praegu ega ettenähtavas tulevikus sellistel unistuslikel oletusil vähematki tegelikku väärtust. Olgu siis nii palju, et see tiivustab meid ka meie igapäisuses inimese vaimujõudu, mõistust ja teadust hindama, teadmises, et selle kaudu suudame oma töös saavutada ikka rohkemat. Olgem teadlikud aga selles hiigla kuristikus, mis eraldab meie aega sellistest maade kadu kuulutatavatest tulevikule oletusist. Lugege teaduse saavutusist (mitte ajalehtedest!) nendel aladel ja vaadake ringi, vaadake ka kooliharidustki saanud inimesi, vaadake, kuidas tänapäev ustakse veel kaardimoore, kurja silma, rukki muundumist lusteks jne. — siis saame pildi, kui kaugel on teadus ja tehnika veel kunstlikust leiva ja liha valmistamisest ning kui alahinnatud ja arenematu on veel mõistus ja teadus meis. Katsuge enne haarata lähemalt, kui et sirutame tähtedeni oma lühikesi käsi.

K. Liidak.

A. JEGOROV

Tallinna
raekojaplats.

Oma rikkalikult levinenud maalide kaudu, paljutuntud kunstnik Andrei Jegorov sündis Tallinna lähedal Arukülas, Kangla „Loo“ saunas.

Paljudele on üllatav kuulda, et Jegorov on kurttumm — vaatamata sellele aga väga andekas ja hinnatav kunstnik.

Kuna ta on kreeka-katoliku usku, siis ta pandi Peterburi keiserinna Maria kurttumma-

de kooli, kus itaalia kunstnik Trenti andis talle esimest kunstilist õpetust.

Hiljem Jegorov astus Kunstiakadeemiasse (1901—1909), kus õppis vene kuulsat maalija J. Rjepini ja Kardovski juures.

Ta lõputööks akadeemias oli „Küllä“.

Jegorov on meie parim külaelul kujutaja, kelle loomingus pole aga ka võõrad linnamotiivid. Talumajad, mets, taluõu, sõit hobusel —

Ilu looduses.

Mõnikord võib noortelt kuulda nukraid kaebusi hallist, igavast, surevast sügisest. Kurdetakse rasket meeleolu, mida loob sügis, suunatakse pilk kaugete tuled poole, otsitakse sealt ilusat, meeldivat. Jäetakse tähele panemata see, mis lähedal, minnakse kõigest mööda kinniste silmadega, sest sügisel polevat maal midagi ilusat. Kaasnoor, laps loodusest! Kas ei juhtu mõnikord nii ka sinuga, et lähed mööda oma suurest sõbrast loodusest, nägemata, et ta on ilus? Kas ei juhtu nii mõnigi kord, et sõbra hiiuatus — „Milline kena õhtu! Kui tore lill! Kui kaunid pilved!“ — otsekui roputab silmilt maha katte, ja nagu ennast leides hakkad nägema ümbruse ja asjade ilu.

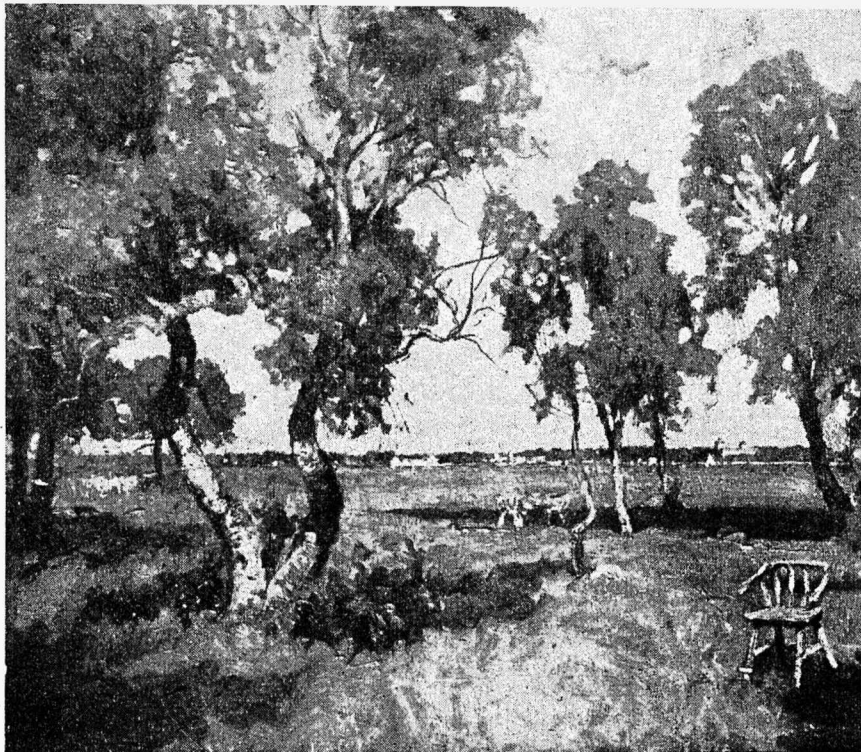
Kuid alati pole kaaslast juhtimas tähelepanu loodusele. On tarvis ise õppida vaatlema ja leidma ilu loodusest.

Ilu nautimiseks ei ole just tingimata tarvis krüsanteeme ega lüliaid, ei kulda ega kalliskive. Ilu saab nautida ja ülevust saab tunda lihtsamaistki asjadest. Kes näevad ilu ainult kalliduses ja harulduses, need tüsivad oma tundeid. Paljud peavad iluks ainult kullalüiget ja kalliskivide sära. Need asjad on kallid ja haruldased, ja nende abil tahavad inimesed tõsta oma enesetunnet, teades, et „minul on aga teistel mitte.“ Kuid seda suhtumist ei saa nimetada ilu hindamiseks, sest see ei tule ilutundest, vaid egoistlikust üleolekupüüdest.

Ilutunne on inimese vaimu kõrgem avaldus. Ilutunne on hinge tasakaal. Ilutundes on ühendatud asjade mõte ja idee, vormid ja värvid ning otstarve.

Ilu väärtuse avastamiseks tuleb lasta mõttelehel ja tunnetel vabalt ilutseda asjade ümber. On tarvis harjutada tähelepanuga vaatlema, palju nägema ja sügavasti tundma. Loodusearmastust ja ilumeelt ei saa omandada hooletu ükskõiksusega.

Paljud lähevad ilust mööda, seda nägemata. Neil on silmad, kuid nad ei näe; neil on kõrvad, kuid nad ei kuule.

need on Jegorovi armastatumad teemad, nende järele tunneme ta otsekohe ära, aga nend-

dega on pääsenud ta ka välismaadele; ta töid on ostetud Ameerikasse ja mujale.

Vaadeldge loodust! Vaadeldge seda suurt iluküllust, seda alatist pidulikkust, mida loodus pakub meeltele! Pole ühtki rohukört ega lille, pole ühtainustki putukat, kellel puuduks oma ilu. Vaadeldge salka mände kõrgel küngal sügistormis, kuulatage mässava mere metsikut kohinat, nähke tumedaid ähvardavaid pilvi, lumehelvete liuglevat tantsu, lumiseid katuseid, härmas metsi!

Ebatargad ja tundelagedad on need, kes ütlevad: „Kõik on vana, kõik on nähtud, kõik on olnud, oleme harjunud.“ Alati on leidamidagi uut looduses. Kunagi ei saa tekkida harjumust ärksas hinges. Loodus ise hoolitseb vahelduse eest. Ilu ei saa ka mõista ainult mõistusega ja teadusliku analüüsiga. Ilu tuleb tunda — läbi elada. Ilu on tajutav peamiselt tunnetega. Ta on meis endis, meie tunnetes. Mida sügavam, mida ärksam on kellegi tundemeel, seda enam näeb ta ilu.

Iga inimene on võimeline nügema ilu. Ilutunne pole mitte üksi kunstnike ja luuletajate eesõigus. Lähenege vaid loodusele avali hingega, sügava tahtega, et otsida ilu! Heitke endist ära kõik eelarvamised asjade lihtsusest ja harilikkusest! Pange tööle oma kujutlusvõime, vaadeldge asju sügavasti. Siis näete, milline kooskõla ja ilu on igal pool looduses. Te leiate alati uusi hääli, värve ja vorme, mis teid kütkestavad ja valmistavad teile elamusid.

Mida sügavamalt suudame vaadelda loodust, seda tugevamaks saavad sidemed temaga, seda armsamaks saab töötamine looduses, seda uhkemaks läheb meie enesetunne: meil on nü suur ja rikas sõber, keda armastame ja kes armastab meid! Seda väärtuslikumaks saab meile ka looduse and — põldude saak. Seda vähemaks muutuvad haiglased ihad — lahkuda vabast loodusest ja kaduda linnamüüride vahele.

Kaasnoor! Kui sul on teada suure looduse tõeline väärtus, tema suur ülesanne elu mõtteks, alles siis oskad hinnata, missugune õnnelaps oled, et omad sõbra — looduse, looduse, mis on kõige ilu ja elu alus; looduse, ilma mille eeskujuta ei ole loodud ühtegi kunstiteost, milleta ei ole saavutatud ühtegi ainelist väärtust ja milleta ei ole mõeldav ükski elu. Pea kalliks seda suurt varandust, ära püüa temast lahkuda, teda unustada — sa ei suuda seda! Kui tarvitad aga vägivalda oma tunnete vastu, siis varem või hiljem kahetsed.

OSKAR GREPP.

JÕULUSÕIT.

Kaks päeva enne jõulu hakkas sadama laia pehmet lund. Sile jää heinamail, konarlik külatee, põllud ja karjamaa — kõik kattusid päeva läbi kestnud lumesajus pehme valge vaibaga.

Andruse peremees ja perenaine otustasid sõita esimesel jõulupühal kirikusse. Saan oli juba eelmisel päeval laudilt maha võetud ja sellega väike sõitki tehtud, et roostetanud jalaseraudu haljaks kulutada.

Miku ja Eedi jäid kahekesi koju. Nemad pidid lõunal talitama loomad ja valvama kodu järele.

Poisid vaatasid kaua õueväravas, kuidas saan sõitjatega eemaldus ja viimaks kuusetuka taha kadus. Aaisakella helin aga kostis veel metsa tagantki.

Tore on talvel sõita. Lumi krudiseb saanijalaste all, tuhanded lumekristallid säravad tee kõrval päikesepaistel, hobune puhub sõõrmetest vaiksesse õhku halle aurupilvi. Mõnus on saanil istudes tõmmata kopsud täis jahedat värsket talveõhku.

Poisid oleksid isegi heameelega kirikusse kaasa sõitnud, aga keegi pidi ju koju jääma. Isa ja ema käisid harva kodunt ära, seepärast tundus loomulikuna, et poisid võtsid täna kodused talitused oma hooleks ja võimaldasid vanematele kirikusse sõita.

Poisid vaatasid õues ringi. Tore oleks säärase ilusa ilmaga väljas olla, kuid ei tulnud meele mingit sobivat tegevust. Aastate eest olid nad sagedasti terved pühapäevad lauda taga mäeveerul kelgutanud, vahel isegi koera Polla kel-

gu ette rakendanud. Nüüd tundus seesugune toiming neile liiga lapsikuna. Oli ju Miku juba paar aastat tagasi algkooli lõpetanud ja töötas nüüd isa kõrval talus täismehena. Eedil oli tänavu viimne talv kooliteed käia.

Õues tegevuseta olles hakkas jahe ja poisid jooksid tuppä, kus neid vastu võttis soe kodune värskelõhnaga segatud õhk.

Hommikupool kulus toas lugemisega ja jutuajamisega. Eedi kõneles mõnegi naljaloo, mis juhtunud viimaseil nädalail koolis. Miku omakorda rääkis, kuidas nad jõulu eel isaga käinud tagametsas puud raiumas ja kui palju ta seal näinud oravaid, kitsi ja jäneseid.

Keskpäeval mindi loomi talitama. Pärast seda kui laudaelanike soovid rahuldatud, läksid poisid talli juure, et Miirale ette anda ilusaid haljaid ristikheinu. Miira oli paiste lemmik. Suvel oli temaga hullutatud ja teda meelitatud maiuspaladega. Koplis tuli ta poistele alati juba kaugelt vastu, kui need teda kutsusid. Ta oli taltsas nagu vana hobune, laskis end katsuda kõhu alt ja jalga üles tõsta ning kabja pihta koputada, kui poisid katsusid teda „rautada“.

Nüüd oli Miira üsna suureks kasvanud ja näis tallis nagu vana hobune. Hommikuti, kui vana mära viidi tööle ja Miira jäi üksi talli, läks ta rahutuks, hirnatas ja kippus värava juure. Siis oli isa mõnigi kord öelnud:

— Oota aga oota! Las tuleb lumi maha, küll paneme ka sinu siis aiste vahele.

Täna oli Eedi Miira jaoks suure kannika rukkileiba tasku pistnud. Kui ta seda sälule söötis, seisis Miku talliuksel ja vaatas mõttes sinnapoole, kus tee käänas kuusetuka taha. Äkki tuli ta Eedi juure ja sõnas:

— Kas tead, mis me täna teeme? Ka meie läheme sõitma.

— Sõitma? Kas tahad vana Polla kelgu ette panna või viimaks Miira...?

— Just seda ma mõtlengi. Teised rangid on olemas ja regi rehe all.

— Aga... Miira pole ju veel kunagi rakked olnud.

— Mis sellest, et ei ole, ükskord peab ikka esimene kord olema Miira on ju nii taltsas ja sõbralik kui vana hobune. Ja ega meie kaugele sõida. Käime kord metsa vahel ära, ja sellest on küllalt.

Päitsed laskis Miira tõrkumata pähe panna. Rangidega oli veidi tegemist. Kui need olid silmade peal, lõi sälg äkki pea püsti ja kiskus rangid Miku käest lahti. Lepituseks anti tükk leiba. Sel ajal kui sälg näris mõnuga magusat suutäit, lükkas Miku talle osava võttega rangid kaela. Eedi tiris rehealt ree välja ja peagi oli sälg rakendatud aiste vahele.

Poisid istusid reele. Miku kui vanem ja asja algataja, võttis ohjad enda kätte.

— Nõõ, Miira!

Aga Miira ei tundnud selle sõna tähendust. Ta pööras pea tagasi ja vaatas poistele, nagu küsides otsa, et mis rumalat nalja temaga tahetakse teha.

Nüüd läks Eedi reelt maha, võttis Miiral suu kõrvalt kinni ja talutas teda mõned sammud edasi. Paigalt liikumine oli tükk tööd. Tundus nagu oleks reel olnud väga raske koorem, sälg ei osanud veel vedada. Kui juba regi kord liikus, siis läks asi libedamini. Nii jõuti ühisel jõul õueväravani. Siin hüppas ka Eedi reele ja sõit läks lahti.

Miira sörkis uhkel sammul mööda teed küla poole. Polla, kes oli jälginud poiste askeldusi ükselävel istudes, ei tahtnud üksi jääda ja lippas rõõmsalt haukudes sõitjatele järele. Ja tahtes näidata oma jalgade väledust, jooksis ta

tuhkja lume tuisates reest mööda Miira ette, ise võidurõõmsalt haukudes.

Sellest ehmus hobune, ja enne kui poisid said sõnagi öelda, oli Miira hüpanud üle kraavi karjamaale. Poisid suutsid veel viimsel hetkel kinni haarata ree laamitsapuudest, et mitte kraavi lennata.

— Polla, raisk, kasi minema! hüüdis Miku. Aga nüüd arenes sõit nii kiireks, et Polla veel vaevalt reele järele jõudis. Miira tuiskas täis noorusjõudu kuuti lüües edasi mööda karjamaad. Miku püüdis teda juhtida tee poole, kuid see ei annud tagajärgi. Sälg hoidis küll pea sinnapoole, kuhu seda ohjadega tõmmati, aga jooksusuund jäi endiseks.

— Peata, ära lase hobust lõhkuma, hüüdis Eedi hirmunud häälega. Kuid hobuse peatamise katsed olid asjatud. Kergejalgselt kihutas Miira edasi, pildudes poistele tagumiste jalgadega lund näkku.

Karjamaa läks kaugemal mättaliseks. Poisid ei teinud enam katset hobust juhtida, neil oli küllalt tegemist sellega, et end reel hoida.

Miira ei teinud sellest väljagi, et tal oli regi sõitjatega järel. Ta jooksis

Poisid vaatasid, kuidas saan sõitjatega eemaldus ja kuusetuka taha kadus.

Miira tuiskas täis noorusjõudu edasi mööda karjamaad.

mööda samu radu, kus ta suvel oli oma jooksuosavust arendanud.

Karjamaa läks järjest ebatasasemaks, regi hüples mättalt mättale, kaldudes kord ühele, kord teisele küljele. Poisid olid kõhuli reel, hoides kramplikult kinni laamitsast. Nende pilk oli suunatud ette, et näha, missuguste mätaste otsa sõiduk järgmisel hetkel pörkab ja kummale reeäärele end hoida, et sõiduk ei paiskuks ümber.

Nüüd lähenesid sõitjad suurele karusambla mättale. Mätta kohal tegi hobune väikese pöörde, regi kaldus paremale küljele ja poisid veeresid nagu jahukotid pehmesse lumme.

Miku oli esimene, kes pühkis silmnäo lumest puhtaks ja ajas end kirudes jalule.

— Oh sa vasikas, ei niisugune tea teest ega sõidust midagi!

— Oodaku, et ma talle veel leiba annan! sõnas poolnutuse häälega Eedi, ot sides lumest oma mütsi.

Miira oli aga vahepeal jõudnud juba alla heinamaale ja jäi peatama kuhja juures. Jalad harkis, norskas ta paar korda tugevasti valget auru läbi nina-sõõrmete, vaatas korra tagasi ja hakkas siis kuhjast heinu nokitsema.

Polla istus karjamaa ja heinamaa piiril ning pidas aru, kas joosta hobusele järele või tulla tagasi poiste juure. Te-

magi oli sügavas lumes jooksmisest väsinud. Kui poisid tulid lähemale, läks ta neile pahaaimama vastu.

Miku krapsas koeral turjast kinni ja andis talle rusikaga hoobi.

— Sina lontrus! Oma kisaga hirmutatud hobuse ära! Täna õnne, et täna on esimene jõulupüha, muidu sa saaksid alles keretäie!

Koer kiljatas korra ja jooksis mõne sammu eemale, vaadates haleda näoga poiste poole. Mispärast teda löödi jäi talle arusaamatuks.

— Ega ta siis meelega..., ütles Eedi, kellel hakkas koerast kahju, — tule siia, Polla, lepime ära. — Koeral ei olnud tahtmist viha pidada. Kiiresti tuli ta poiste juure ja oli valmis nendega hullama. Kuid poistel põlnud selleks enam tuju. Eedi lonkas paremat jalga ja Mikul oli käsi ohjakäära taga venitada saanud.

Kuhja juure jõudes tõmbas Miku ohjad ree alt välja, talutas sälgu enne mõned sammud käekõrval ja usaldas siis isegi reenukile istuda, olles aga ise valmis iga silmapilk maha hüppama.

Eedi hoidis seniks Pollat kinni, et see ei teeks jälle pahandust.

Tagasisõit läks viperusteta. Miira sörkis korralikult kodu poole, hakates isegi ohjade kaudu juhtimisest aru saama.

— Önn, et regi jäi terveks, ütles Eedi hobust lahti rakendades.

— Ja et Miira jalgu ära ei murdnud, lisas Miku juure.

Isa ja ema jõudsid kirikust tagasi, kui ilm hakkas hämarduma.

Poisid tulid neile õuel vastu, et hobust lahti rakendada.

— Ei tea, kas võtategi mära eest ära, praegu on nii tore tee; vahest tahate ka veidi sõitu teha, arvas ema.

— Ei ole nagu tahtmist täna, ütles Miku ja hakkas ohju kokku panema.

— Kas te nägite mõnda külameest meie karjamaal täna sõitmas? küsis isa. Nägin seal veidraid reejälgi, nagu oleks mõni joobnud inimene hobust mööda karjamaad siia-sinna juhtinud.

— Ei me külameest küll näinud, vastasid poisid ja muhelesid omaette.

Eestlaste muistsed

JÕULUD

Toomapäevaga algasid muistsetel eestlastel suured ettevalmistused jõuluks. See päev oli nagu mingi püha, kus mõnesugused tööd olid täiesti keelatud, näiteks ketramine, jahvatamine jm. Selle päeva peamised tööd olid jõuluõlle ja jõuluvorstide tegemine. Hommikul vaadati taevast. Kui see hästi punetas, saadi head vorstid. Õlletegemise kohta valitses arvamine, et võõra silm ei tohi näha jõuluõlle vee viimist, seepärast alustati seda tööd öösel. Kui pere-mees läks enne pühi veskile, siis vaatas perenaine hoolega järele, et kottide seotud otsad oleksid ree esiosa poole, sest muidu võivat kirikupapp nad teel ära võtta, või ei saavat jahu veskilt pühiks kätte.

Enne jõulu ja uusaastat pidi igaüks saunas käima ja vihtlema, sest arvati, et kes end uusaastaks ei pese, jääb kogu järgneva aastaks mustaks. Kui viimane pesija saunast lahkunud, visati veel leili ja vaadati, kas on sooja vett, sest arvati, et ka vaimud tulevad pesema.

Lastelgi olid oma tööd jõuluettevalmistusis. Nad pidid seadma pirrud põlema ja valvama selle järele, et need ei kustuks.

Jõuluõõ oli täis nõidust ja imesid.

Jõuluimede hulka kuuluvad loomade ja lindude kõned, maa alt või veest kostev orelimäng, vee muutumine viinaks. Samuti võidi kell 12 öösel kuulda inglite laulu ja kandlemängu, ühtlasi võidi näha ka inglite tant-su, kui seisti sel ajal väljas toapühkmetel, roniti puu otsa või mindi üksinda kiriku juure. Asetati redeleid maja, aida ja lauda najale arvates, et nägematud vaimud, kes jagavad õnne, liikuda saavad vaid neid-pidi. Lapsed, kes sünnivad jõuluõöl, saavat õnnelikuks. Lauldi: „Kes sündinud kallil jõuluõöl, see osav igal meistritõöl.“ Inimene, kes jõuluõöl sureb, saavat kohe taevasse.

Jõuluõöl püütud jänes muutuvat kullaks. Kui jõuluhommikul vara kellegi rikka inimese õue minna, hobuseraud ümber jala seotud, ja sealt midagi ära tuua, võidi rikkaks saada.

Ka õnnetusi võis juhtuda jõuluõöl. Näiteks kui maja ehitades sellesse juhuslikult oli sattunud tuliokksaga palk, võis see jõuluõöl iseenesest süttida.

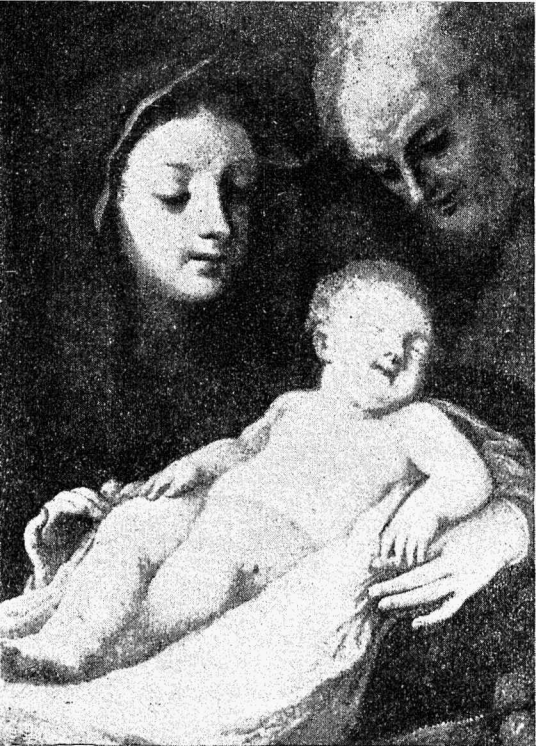
Tonte loodeti näha, kui must kass kotti panna ja sellega 3 korda ümbermaja joosta.

Ühelt poolt peetakse jõuluõöd pühaks ööks, millal Kristus sündinud; teiselt poolt arvatakse jälle, et sel õöl on liikvel kõik-

P. SCHOUBROEK
ja FRANKEN d. j.

Kristuse sündimine.

P. BORDONE Püha perekond.

sugused kurjad vaimud, kus ettevaatamatu inimene võib sattuda suurde hädaohtu. Et pahu vaime eemale peletada, selleks tehti ristimärk katustele, ustele, akendele, väravatele, kottidele ja kirstudele. Ka kadaka-suits ja püssilaskmine võis pahu vaime eemale peletada.

Jõulu- ja uueaasta-kommetes on suur tähtsus soolal. Sool esineb säilitamise sümbolina. Sagedasti tarvitatakse seda nõidumise vastu. Viimane, kes läks öhtul väravaid kinni panema, pidi võtma soola kindasse, et siis ei saaks keegi käele haiget teha. Samuti visati soola kaevu, et vesi ei läheks halvaks.

Ka veel on jõulukommetes suur tähtsus. Peremees laskis jõuluöhtul kellelgi noorel neiul kaevust vett tuua ja kogu pere pesi sellega silmi; sellest loodeti selgeid silmi ja selget meelt. Harjumaal pesti kapast, millesse pandud hõbesõrmus, hõberaha või prees.

Vanad eestlased ei osanud jõulusid kujutella jõuluõlgi või heinu tuppa toomata. Need olid jõuludega nii kokku kasvanud, et neid kutsuti lihtsalt „jõuludeks“ või „nääriseks“, olenevalt sellest, millal neid tuppa toodi. Kui jõuluks toodi tuppa heinad, siis uueks aastaks toodi õled või põhud või ümberpöördult. Mõnes kohas ei lubatud noori hullata jõuluheintel või õlgedel, sest siis ei saavat järgmisel aastal head saaki. Teisel mähti heameelega, et õled ja heinad

sõtkuti päris peeneks, sest siis kasvavat hea vili. Noored tundsid jõuluheintel või õlgedel hullates tõsist jõulurõõmu; tehti mitmesuguseid mängu, nagu metsise silmatorikamist (look seoti nõõridega parte külge kinni, selle peale läks noormees ning püüdis torgata kepiga õlest valmistatud metsisele silmade vahele) ja kingseppa (sarnane eelmisele). Mängiti veel hunti ja lam-mast (ühel pool kaitses ingel lambaid, keda hunt tahtis ära süüa).

Head vilja- ja linasaaki järgmiseks sügiseks ennustati nii, et visati heinu või õlgi lakke. Kui neist jäi palju lae külge kinni, ennustati head aastat.

Jõuluõled või heinad põlvnevad juba paganuse ajast. Kristlik kirik hiljem seletas, et jõuluks põrandale pandud õled peavad igale kristlasele silma ette tooma Betlemma lauda, kus sündis Jeesus ja kus oli söimes heinu ja põrandal õlgi. Ka kirikutesse toodi õlgi, vanemal ajal seisid seal isegi söim. Kuid õlgede riputamine kirikupõrandale keelati hiljem ära, sest juhuslikult võis neisse kukkuda põlev kütinjal ja tekitada tulikahju. Selliseid juhtumeid esineski.

Meie-aegne noorus ei oska jõulusid kujutella jõulupuuta. Õieti on jõulupuud oma võidukäiku Eestis alanud alles hilisemal ajal, mõned inimpõlved tagasi. Jõulupuud võime nimetada Saksamaa lapseks, kus seda esimest korda tarvitati 17. sajandil. Eestis sai jõulupuud tuttavaks möödunud sajandi teisel veerandil. Esimesi jõulupuud korraldati mõisasakste poolt koolilastele. Jõulupuuna ei kasutatud alati kuuske, vaid ka mändi, mis ehiti mitmesuguste maiustuste ja kütinlaldega.

Kuigi jõulud langevad kõige pimedamale aastaajale, on nad ometi valguse-pühad, oma tulederohkusega püüavad nad natukeski ajaks võita pimedust. Vanasti valmistati lambarasvast mitmeharulised kütinlad. Kui need puudusid, siis pidi olema kolme- või enamaharuline kütinlajalg. Kohati põletatakse kütinlaid kogu öö. Mõnel pool kaetakse aknad kinni tekkidega, linnadega või kottidega, et vanapagan ei näeks tulekuma järele sisse tulla. Akna kinnikatmiseks arvatakse peale selle olevat veel loodusele hea mõju. Õeldi, et nii kaugele kui paistab valgus, ei kasva järgmisel aastal midagi. Teisel valitseb jälle arvamine, et majas, mille akendest tulesid ei paistnud, elavat nõiad ja need aknad võidi kividega puruks pilduda.

Söömisele pandi jõulu ajal erilist rõhku. See avaldas maagilist väge sööja edaspidise jõu ja tervise kohta.

Pärisorjuse päevil elas rahvas kehvalt kuid jõuluks piütti lauale tuua kõige paremat rooga. Liha oli vanasti kehvemates pe-

rekondades haruldane toit, samuti ka aganateta leib. Jõululaualt ei tohtinud puududa seapea, sest jõuluajal alati sealiha söömist peast kuni vastlapäevani — seajalgadeni. Ka vorsti pidi olema. Loomadele viidi jõuluõõli küünaldega leiba, et ka nemad tunneks jõulurõõmu.

Ei ole jõule, kui ei ole jõuluõlut, õeldi vanemal ajal. Esimesena jõi peremees jõuluõhtul kannust õlut. Siis pritsis ta õllega lauda- ja toauksi. Ülejäänud õlut sunniti jooma talu iga elanikku, see hoidvat hädad ja haigused eemal. Kõik jõid õlut samast kannust või kapast, see pidi tülitsemisi eemal hoidma.

Jõululaupäeval toodi tuppä mingi anu-maga vilja, riputati õlut peale ja asetati laua alla. Hommikul söödeti vilja loomadele, et nendega ei juhtuks õnnetusi ja et nad hästi sigiksid.

Õllepruulimisest järelejäänud rabast tehti suur tõrretäis kalja või haput taari, millest jätkus veel hulgakaks ajaks pärast pühi.

Jõulud on lähedalt seotud orika nimega. Jõulu ajal esineb orikas neljal kujul. Jõuluks tapetakse siga — orikas. Teine jõuluorikas on seasarnane küpsetatud leib, mis pannakse jõuluõhtul lauale, kuhu ta jääb kogu pühade ajaks. Hiljem söövad seda inimesed või mõnes kohas söödetakse see loomadele, vees leotatult. Mõnel pool pannakse see ka aita viljasalve, et need püksid alati täis. Kolmandaks on rukkiorikas — viimasena lõigatud rukkivihk, mis tuuakse jõuluks tuppä. Noored topivad üks-teise riided õlgi või heinu täis — see on neljas orikas.

Hea komme nõudis uuemal ajal jõuluõhtul kirikusseõitmist. Arvati, et Jeesus annab jõuluks kõik patud andeks. Kirikusse sõitmisel pandi pikad õled reele ja võeti nii palju inimesi peale kui mahtus. Reel pidi heinakotil olema kolm tekki, sõitjail kirjud kindad käes, uhked võöd vööil. Sõites vaadati hoolega, kes esimesena vastu tuli. Noor neiu ennustas õnne noormehele. Vanatüdruku vastutulekul pöörduti kas koju tagasi või tehti kohal kolm ringi, sülitati vastu tuult, ja alles siis võidi edasi sõita. Kirikuteel lepiti vihameestega. Kirikus laulis iga inimene, vaatamata sellele, kas tal lauluhäält oli või mitte. Kojusõites ei tohtud tagasi vaadata — seljataga võis olla surm.

Jõuluõõl oli lugu magamisega väga erisugune. Mõnes kohas pidi valvama kogu õõ, teisel jälle võis magama heita alles pärast keskööd. Kes uinusid enne õiget aega, neil seoti jalad kinni ja mõnel pool tõmmati need isegi nõõridega lae alla. Samuti õmmeldi magajaile tuhakott või õletuust sappa. Juhtus ka seda, et seoti paari-kaupa kinni noormees ja neiu. Kes nii kinni seotud, pidid eluajaks üks-teisele kuuluma. Arvati veel, et jumal käib halli vanakese näol ärkvelolijaile õnne jagamas.

F. KOPPEL Pea.

Esimene jõulupüha oli rahupüha. Siis ei tohtud isegi nõõpi ette õmmelda. Lapsed ei tohtinud noaga midagi lõigata. Ei tohtud tekitada mingit müra ega kõra. Paiguti oli isegi valjusti kõnelemine ja naer-mme keelatud, kuna kardeti, et siis järgmisel suvel võib pikne tabada maja või mõnd perekonnaliiget. Samuti jõulurahu mõttes ei tohtud kõlla minna; kardeti, et visatakse vanad pastlad kaela või pannakse saba taha.

Teine jõulupüha pühendati esimese ristikoguduse, esimese märtsi Stefanuse mälestuseks. Esimesed kristlased pidasid märtri surmapäeva ta taevaseks sünnipäevaks. Õeldi: „Eile sündis Kristus maa peale, et täna sünniks Stefanus taevasse.“

Eriti noortele oli pühendatud teine jõulupüha. Käidi laulmas, tantsimas ja sõitmas. Väga mitmes kohas mindi kõrtsi.

Armastusapostli Johannese mälestuseks määrati kiriku poolt kolmas jõulupüha juba neljandal või viiendal sajandil.

Tõeliselt on kolmas püha aga jõulude ärasaatmiseks. Arvati, et kui jõulud on hästi ära saadetud, siis see ootusaeg kuni järgmiste jõuludeni tundub palju lühemana.

Vanemal ajal pühitses kirik ka neljandat jõulupüha nende süüta laste mälestuseks, keda Herodes lasknud tappa Jeesuse asemel.

Jõulu- ja uusaasta-vahelised päevad olid poolpühad, millal külastati tuttavaid ja millal võeti harva ette suuremaid, palju aega nõudvaid töid.

A. Meresmaa.

ÜKSi...

Tinakarva talvine taevas poetas alla üksikuid suuri lumehelbeid, kui Endo väljus jaamahoonest. Ta oli saatnud rongile sõpru, kes sõitsid pühiks maale, ja seistes nüüd jaamaesisel puiesteel, tundis ta end üksikuna, mahajäetuna... Puiesteel puudusid täna tavalised jalutajad, neil üksikuil, kes läbisid täna sinset teed, näis olevat kiire kuhugi tötata. Erandina vaid kaks hallipäist vanahärrat istusid üksikul pingil ja poetasid lindudele toiduraasukest jalgteele. Endo liikus sihitult edasi, ja vast müüd meenus talle täies selguses, et täna on jõululaupäev, mis äratas mälestusi möödunud jõuludest, mis ta oli veetnud isatalus.

Jaamas vilistas vedur. Selle huikamine kostis täna taas kutsena: „Ära siit!“, nagu sellalgi, kui ta oli alles kodutalus. Siis äratas see igatsusi kauguste järele, täna ent kutsus see teda — tagasi koju. Ent nüüd ei järgne ta sellele kutsele!

Ta oli küllalt naernud neid noori, kes pöördusid linnast pühiks külla — isataludesse või võõrsile. Nüüd tahtis ta ise toimida teisiti, kuigi endal hinges kipitses sama iha, mis teisigi oli toonud pühiks koju...

Kuhu nüüd minna? Koju?... Vastumeelne oli see mõte. Väike tuba katusekorral on täna tühi. Kuis suudab ta seal veeta pikki hämarikutunde! Ent tänavail hullumisekski pole täna tuju, siin tunneb ta end armetult üksikuna, keset ruttavaid pühadeelvuses inimesi. Kui kiriku? Jah, sinna ta läheb...

Jumalakoda oli tulvil rahvast, vanu ja noori, noori ja vanu; ent need kõik olid temale võõrad, võõras tundus see kirikki siin — suur ja avar, ei siit leia tema sellist pühahikkust ega jõulumeeleolu kui maal kodukihelkonna vanas kitsas jumalakojas...

Ootamata jumalateenistuse lõppu, lahkus Endo kirikust. Koledana ja võõrana tundus tänaval külm kivi jalgealusena, puudus pehme, hubane lumi, puudusid tilisevad aiskellad ja kurinad, puudus... ah nii paljugi sellist, mis loonuks jõulumeeleolu!

Jõudnud oma korterisse, tõi Endo nurgast välja väikese kuuse, mille eelmisel päeval oli turult ostnud. Kehvake ja hõre, näis ta Endole eriti mannetuna, oli nagu mahajäetud üksik võõraslaps siin, nagu Endo isegi... Ja jälle meenus Endole isatalu kuusik, kus oli palju, palju uhkemaid puid kui see siin.

Ehtides kuuske küünlaga, kuulis Endo teispoolt seinä jõulukoraali helisid. Need tulid naaberkorterist, tõenäoliselt grammofonist; ent peagi liitus nendega inimhääli, nii naiste kui meeste omi. Naabritel vist jõulupuu juba põles.

Endo ei tunnud neid inimesi seal rohkem, kui oli neid möödaminnes, hommikuti ja õhtuti, trepil või koridoris näinud ning mõnikord tervitanud. Pikem kõnelus polnud kunagi sobinud, kuna need seal põliste linlastena vaatasid teda ja ta sõpru üle öla — matsid! — kuigi nende enestegi intelligents polnud kesteab mis. Endo teadis, et nad kuulusid nn. „kraaderahva“ hulka, selle seitskonnakihi sekka mis seisab napilt kõrgemal tänavapoisist-tüdrukust.

Ajal, kui Endo ehtis kuuske, türgas naabrite grammofon lakkamatult; jõulukoraalid asendusid seal peagi kergesisuliste muusikapalade ja lööklauludega, mille sekka kostis tüdrukute kilkeid ja naeru ning poiste jorimist, mis tükati juba lämmatas grammofonihelid...

Ent Endot ei nakanud see elevus sealt teispoolt seinä. Ikka ja jälle pidi ta mõtlema eelmistele jõuludele maal ning ta meeoleu läks üha nukramaks.

„Kui pole tuju, siis teeme tuju!“ olid ütelnud alati ta kaastöötajad töö juures. Nüüd meenus see ütlus Endole, meenus ka pudel kapis, mille ta oli hankinud pühiks. Kodus küll kunagi ei joodud jõuluõhtul midagi kangemat koduõllest, ent nüüd tahtis Endo endale hankida pühadetuju ja valas klaasi täis... Esimesele klaasile järgnesid teine ja kolmas. Ent loodetud tuju jäi tulemata. Pigem veel kurvemaks läks meel alkoholiuimas, veelgi üksikumana ja mahajäetumana näis ta endale ise, kui istus seal pooleldi kustuva jõulupuu all, pudel ühes ja klaas teises peos. Masendatult jatkas ta siis vaid alatud toimingut ainsaks sooviks — jääda purju, unustada. Ning lõpuks kui pudeli sisu oli juba kahanemas põhjani, saabus soovitud rahu: uimasena ja rammetuna laskus ta koos riietega voodile ja vajus tinaraskesse unne.

Teispooll seinä aga mängis grammofon:

„... Ehkki kaugel on mu kodu, kuid mu süda on ju seal...“

M. Suveste.

Kinkimisest.

Kinkimine on kaunis komme ja rõõmustab kingi saajat eriti siis, kui kink tuleb armsamalt ja lähedaselt inimeselt. Kink on teataval määral meie tunnete väljendus, seepärast tahame armsale inimesele väljendada oma tundeid parimast küljest.

Et kink valmistaks saajale tõsist rõõmu, peab kinkijal olema oskust leida igale inimesele sobiv ese. Seepärast peame enne mõtlemata ja kinki valima hoole ja armastusega.

Suur osa inimesi ei saa parima tahtmise juures kinkida kalleid, toredaid asju. Aga siiski ei jäeta kinkimata. Kui mõtleme hästi järele, leiame, et polegi tähtis kingitava asja toredus ega kallidus, vaid on olemas hulk päris lihtsaid ja igapäevaseid asju, mis igaüks meelsasti omandaks, kuid mille muretsemine kas hooletusest või majanduslikel põhjustel on edasi lükatud paremateks aegadeks. Ja milline meeldiv üllatus, kui korraga saadakse ihaldatud asi!

Harilikult kingime oma parimaile tuttavale ja sõpradele, seepärast on meil võimalus enne umbkaudu teada saada, mida keegi meelsasti tahaks, ja kellel vähegi osavust käitumises, saab teise soovi kergesti teada, ilma et usuteldav ise seda märkaks.

Kinkimisel on tarvis teada, missuguseid asju kingisaaja juba omab, vastasel korral kingime võibolla sama asja, mis juba olemas, ning kink ei valmistata soovitud rõõmu.

Kinkimine pühadeks. Eriti suured kinkimispuhad on jõulud. Teisteks pühadeks kingitakse harva või üldse mitte. Jõuludeks kingitakse peale omaste ka sõpradele ja tuttavatele. Jõuluks ei tarvitse sugugi kinkida ainult asju, mis tingimata tuletavad meelde jõulusid. Iga asja võib teha jõulumeeleoluliseks, kui pakime selle vastavalt nägusalt ja seome paki külge ka näiteks halja kuuseoks.

Kinkimine tähtpäevadeks. Mitmesugusteks tähtpäevadeks kingitakse harilikult mälestusesemeid. Kingitakse kas üksikult või räägitakse läbi teiste kinkijatega ja kingitakse siis ühiselt. Leeri- ja sünnipäevadeks kingitakse ka palju lilli, need aga peaksid tingimata olema lõikelilled, potililli sellisel juhul viia pole sünnis, või olgu vahest ainult siis, kui kingisaaja mõnda potilille eriti igatseb.

Säärastel tähtpäevadel kingitakse aga palju ka igasuguseid traditsioonilisi asju, mida kingisaaja elus võibolla kunagi ei saa tarvitada ega tunne siis kingist ka suuremat rõõmu; paremini oleks siin oma otstarbe täitnud lihtne ja praktiline asi.

Laste kingid vanemaile. Lapsed kingivad vanemaile harilikult jõuludeks, ka sünnipäevaks. Soovitav on, et kingid oleksid enese valmistatud, sest iga vanem tunneb head

meelt oma lapse valmistatud kingi üle. Need kingid ei tarvitse olla suured ega kulukad. Ja lapsed teavad ju kõige paremini, millist nipet-näpet vajab isa või ema.

Kingitused vendadele ja õdedele. Tarvilik raamat, musikaalsele uusim noot või mõni praktiline, igapäevases elus tarvisminev asi. On ju õdede-vendade soovid ja maitset omavahel teada, samuti ka vajadused, seepärast on siin kinkimine lihtsam ja kergem.

Viisakuskingid. On olemas hulk juhtumeid, kus viisakustundest peab kinkima täiesti võõrale inimesele. Siin peab siis juba kaaluma, et kink tabaks saaja maitset. Sellistel juhtudel kingitakse harilikult lilli, ilus karbike šokolaadi, maitsekalt pakitud puuvilja jne. Need kingid kas saadetakse kingisaajale koju, lisades juure ka kaardikese, kust selgub, kellelt on kink, või viiakse kink visiidile minnes isiklikult kaasa.

Nagu varem öeldud, on kinkimine omaette oskus, seepärast ei saa ka täpselt ette kirjutada, mida nimelt kinkida, vaid igaühel tuleb ise otsustada, kuidas ja mida valida. On ju lõpmata palju kingitavaid asju, mis teevad saajale rõõmu, ainult peame oskama neist õiged leida.

Kirjandusesõbrale hea raamat, muusikasõbrale noote, pereemale mõni tarviline ese, emale näiteks enese valmistatud korvike või kastike nõõpide, nõelte, niitide ja lõngadega — kes sellise kingi üle ei rõõmustuks! Teame ju ka, missuguseid nõõpe ja niiti ema vajab. Isale valmistame mõne väikese tarbeese. Õdede-vendade soove on kerge täita, sest siin on lõpmata palju soove, mis ootavad täitmist ja mis meelsasti usaldatakse teisele.

Kinkimisel ärgu kunagi püütagu valida midagi kallist ja enneolematut ega midagi traditsioonilist. Viimaseid võibolla on kingisaajal olema juba enne mitu.

E. K.

Kui Põhja-Ameerika Ühendriigi president Jackson oli veel kohtunikuks, siis segas kord relvastatud roimar kohtuistungit. Jackson palus politseid roimar vangistada. Politseinik ei julgenud. Siis alarmeeris kohtunik kogu vahtkonna. Ka vahtkond ei suutnud roimarit vangistada. Siis kuulutas Jackson 5 minutiks vaheaaja ja lähenes ise roimarile, mille peale see lasi revolvi maha kukkuda, tähendades: „Tema silmades oli midagi, millele ma ei suutnud vastu panna.“

Kustki äkki kõigi silme ette
hiigelsuuri kuulutusi tekkis:
Pidu! Serpentiini ja konfette!
Moodne näidend: „Tähtsad rasvuplekid“!

Nii see algas. Harilik ja tubli.
Suflöör rääkis. Kakuuba Antsu
nähti näitlemas. Ja saalis publik
lärmitse ja trampis, nõudes tantsu.

Kui siis näidend lõppes, rõõmuohe
vintsutatud rahva rinnast kerkis.
Aga vara! Sest et otsekohe
oli laval näitejuht ja kärkis:

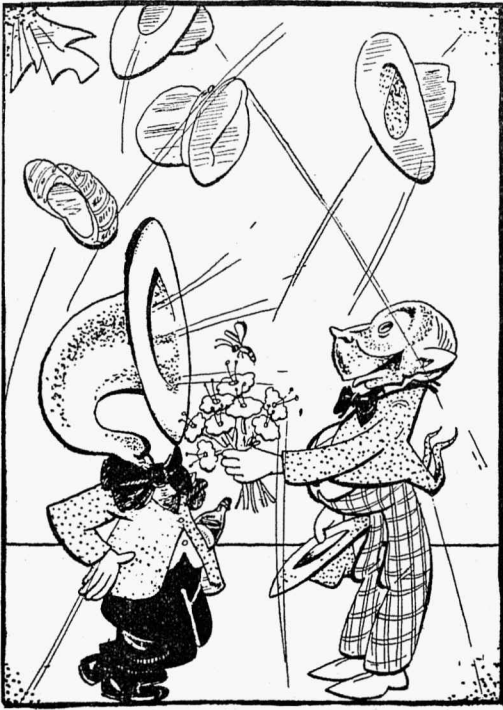
„Vait! Kas te ei mõista siis kultuuri!?
Austet publik, mul on otse häbi.
Trampi, lärmi just kui ahvipuuris —
fui! Nii on meie kuulsus pea läbil

Täna peame me veel ühe tähtsa
tegelase suurt jubi-leuumi,
mehe, kes on kümme aastat ehtsa
vaimuveega täitnud seda ruumi...

Meil on teadagi ju välja panna
mehi teisigi auväärt ja suuri —
aga meie publik vist ei kannu
korruga nii ohtrasti kultuuri.

Meil on näiteks kuulus Kakuuba,
mees, kes naerab loomutruult kui hobu;
meil on narrimängija, kes juba
lapsest saadik andeline tobu...

Ja nii edasi... Veel rida mehi,
kes on kõrgel hoidnud meie lippu,
kelle kuulsus igavesti ehib
Tussukuru kunstitempli tippu.

Kuid see üks — see väärib teistest suurtest
tõstmist palju-palju kõrgemale.
— Tugev tamm! Au sulle, kelle juurtest
tuld ja jõudu hoovab nõrgemaile!

Kümme aastat sind see rahvamaja
juba mängimas näeb pearolli!
Kümme aastat sinu häälekaja
haarab saalis kaasa iga tolli!

Teeneline kunstnik-sangar! Täna
oma kitsast kongist välja astul
Tussakuru austab sind ja tänab.
Tule, võta siin need lilled vastu!”

Ilmus etteütteleja ja uhkes
poosis näitas ennast publikule.
Saalis hiigla-aplaus valla puhkes.
Keegi mütsiga löi surnuks tule.

Keegi karjus: „Pikuti või põiki!
Meie poisid! Lööge maailm segi!”
Hirmust kiiksus löötspill — ja see kõiki
jälle ootavaks ja vaikseks tegi.

Tants! Ohoi! Ja kui kord pill on juba
sõna saand, siis enam ta ei vaiki. —
Kukepolkat tantsis terve tuba
puhkamata, kuni tõusis päike.

Minut peatust: pill jäi tolmust tummaks.
Mis sa ütled! Nuta nüüd või palu —
terve minut peatust, oh sa jumal!
Neiud kibelesid tantsuvalus.

Lõod lõõritasid siniõhus;
pidu kestis lakkamata, kuni
tantsijatel tühjaks läksid kõhud,
istujate silmad sulges un.

KRAAVISULASTE KOJUTULEK

Kui külm maa tõmbas raudseks, pidi mullakaevamise tahestahtmata jätma. Soode ääred ujutas vesi juba ammu üle ja siis viidi labidad üle seljandikkude läbimurdmisele. Puuriti auke paepõrandasse ja tükeldati raudkivihiiglasid lõhkeainega... Pole viga, töö ei edenenu küll nõnda jõudsasti kui turba- või liivamaas, kuid teenistus oli tüki pealt sedas uurem. Kraavitaja külma ei karda...

„Äga olekski midagi, tõsi-jutt, kui võtaks mõne suure magistraali oma käde ja kaevaks tali läbi...“ ütles vanamees, minnes läkusel teel kõrvuti seitsmeteistkümnendaastase poisiga, oma töökaaslasega. Ta ütles seda enam enesele, enam tuleviku peale, sest praegusel korral polnud ta isegi oma sõnadega nõus, kuna oli ju koduteel. Aga — üldse pidi see nõnda olema. Sest...

„Mis sääl koduskid, — meid sääl õige tarvist,“ lisis ta. „Kui naised sui toime said, külap siis... — Saadad mihklipäevaks ja jõuluks natuke raha, see param kut vanamehe enese nägemine. See teeb eadmeelt nendasama kut...“

Poiss sülgas vastuseks paberossi kõrvalt. Ükstapuha! Räägi, mis tahad! Et need ilmad ka just nüüd koduteel nii lõrtsuseks ja vesiseks pidid minema. Müts on juba ammu vettinud, kibedat märga jookseb mööda nägu alla. Õhuke suvipalit larbeldab reite ümber justkui purjeriie. Tee on pealt nii lõgaseks sulanud, et astud kui leivatainas. See paneb kogu suvisele kirumisele viimse punkti otsa. Ja kui siis veel märgade riietega ja surmani väsinult pead õhtul paarikümnes peres mangumas käima, enne kui sind lubatakse öö mööda saata köögipõrandal või küünis, siis on meel allaneelatud kirumistest ja siunamistest tuim ning vastik maik suus. Töö juures veel kütsid ise oma osmiku ööselgi tulli-kuumaks ja kuivatasi riided ära. — Nüüd leidis vanamees, veoloom, paraja aja ütlemiseks, et sellest on veel vähe!

Nojah, kus-sa! Mitu kuud jumalamuidu-aega, terve talv. Kui palju sellega jah muidugi kõik ära teeks ja teeniks! Phuhh! Ei taha sellele praegu mõteldagi.

Ta viskas paberossiotsa vihaga lirt-sudes teele ega vastanud vanamehele ühtegi sõna.

„Jaa-ah, edaspidi tarist seda vaata. Talipäavad on jo lühikesed küll, aga... äga sa ikka raha välja'p anna, võtad ikka sisse. Kodu nokitsed nendasammu aa ää, pole ingand äga pole ka teind midagid. — Talipääv on lühike näh; aga niid olla söuksed lambid, äi karda vihma äga tuult midagid, pista ridvaga maa sisse ja näitab valget kut päeva-aal. Külap see ennast ää tasuks.“

Ja lõpuks nagu enese veenmiseks lisis vanamees veel kord:

„Tõsi-jutt, edaspidi tarvist seda asja vaadata.“

Poiss kehtas ruudulise sõba sisse mähitud pakki seljas ja vastas nüüd:

„Tarist jah. Esiteks sui läbi, siis tali läbi. Siis akkab sui jälle. Kaeva äga ja kaeva kraavi!“

„Nää-näh, kas see siis sant on! Jääks vahel sent üle ka, soaks midagid pääle akata. Nenda kulutad selle talve ää, mis sui teenid...“

„Äi roavikaevamisega pole veel keski rikkaks läind äga pole sina ka esimehe, kes läheb,“ mühkas poiss.

Ja vana osatas vastu: „Rikkaks! Kas uisapäisa minnakse rikkaks? — Olgu see raavikaevamine või majaraiumine, või olgu see ka viimne talusulanse amet; pärast alles mõteldakse, mis ma ikka joosi ja kargasi, oleks võind parem kogu oida ja kannatada... Sedaviisi saaks midagi vaadata ja pääle akata. Nenda oled äga varsti jälle puupaljas ja võtad ädaga keik vastu, mis äga iganes saad.“

Nad käisid tüki maad vaikides, kumbki tegutses ainult oma mõtetega. Vanamehe kasukapintsak hakkas kae-

nalde alt aurama ja levitas vanamustakahja lõhna.

See lõhn tõi vanamehele meele mitmeid mälestusi kodust, kuhu rüüd oldi teel. Alates juba poisikesepõlvest, kus ta vahel sügiseti ja kevadeti samasuguse vihмага kooli lippas. Koolitunnis oli siis klass selliseid lõhnu ja auru täis, kuni kõik olid ära kuivanud... Ja tuli meele samasuguseid lõhnu kanga- uhtumise päevadest kodus... Ka sellest päevast, kust on jäänud nii selge mälestus, kui uhtujate seas oli ka Matsijurna Liisa, noor tüdruk. Kes sama noor kui temagi siis. Ja nüüd? Oi-jaa, — mitu sügist see tuleb juba ajast, kus seesama Liisa teda talveks koju ootab, uttesid tapma ja atru parandama? Kes neid kõiki enam jõuab mäletada! Need on kokku sulanud justkui üheksainsaks suureks ootamissügiseks ja üheks suureks saabumispäevaks. Tahtmatult peab ta nüüdki mõtlema sellele päevale. Pole tal küll nüüd enam ammugi kodus sellist poissi, kellele ütelda võiks: „Oh kui pailu oled suuremaks kasund jälle.“ Või tüdrukut, kellest imestada: „P' tunne sind änam äägi.“ Aga... küllap seal on midagi muudki — oma soe maja, oma lapp maad...

Mitme kilomeetri käimise järele hakkas vanamees jälle rääkima, ja see oli siiski täpselt endise jutu jätkamine sealt kohalt, kus see jäi pooleli:

„Nojah, sa jo koolis keind ja õp-pind... Niid keik pailu targemad kut vanad. Aga kooliskäind inimene...“

„Akka sellest jälle! — Kas ma's sui sinust raavis maha jäi?“

„Äi, äga ma seda tahtndkid... Kooliskeind inimestel pole änam õiget tööisu. Nad vaatvad, kus kohe keik valmis oleks ja kohe kergem, joosvad siia ja sõnna. Koolitamata inimene p'loodagid midagid, ta akkab kohe oma elu pääle. Nii ea-alb kut see siis tuleb.“

„Äi tea, kus-see niidsel aal ümber vaa-data ja joosta on“, vastas poiss. „Hea kui ühest kohast leiva saad. Vanasti oli minuvanune poiss juba ammu laeva pääl; keski küsind, kas sul aridust on või pole. Kellel püsutkid akkamist oli, äi see saaremees jäänd lihtmeheks: ruttu oli tüü-

rimees või kapten valmis ja ostis omale laevad. — Niid viib esimene laev sind kohe sadama ja annab politsei käde. Vaata siis ümber!“

„Ennevanasti jah — eks see „ennevanasti“ ole ikka ea rääkida! Ennevanasti oli ea, aga niid on aeg sant ja vilets! — Ennevanasti käis jo saarlasid raavitöös ka, polnd nad tüürmannid ja kaptenid keik ühtid. Ja perelapsel on niid änam liha nina ees kut ennevanasti. Äga saand siis iga sulasenolk omale jalgratast argi vahele. Ma ise keisi kolmsuid koos oma küla koolmeistriga Olustveres ja Pärstis raavitöös, äga vaata niid koolmeistreid — suured ärrad. Polnd need vanad aad nii kuldsed ühtid.“

Vihma ja lumelõrtsu peksis lakkamatult. Hea seegi, et tuul oli enamasti tagant. Võisid tõsta krae üles ja tunda pisut varju, kuigi poisi müts kippus vett kaela vahele juhtima otsegu lehtrisse. Vanamehe seisukord oli selles suhtes parem. Tema näo ja kaela varjas tohutute äärtega kaabu vihmavarjuna. Võibolla oli sellest tingitud tema parem enesetunnegi.

Jälle loeti mõni kilomeeter vaikust. Maantee oli tühi ja lage. Sellise ilmaga ei liikunud keegi teel ja mööduvad majad ning külad olid nagu välja surnud.

„Sa ütled ikka: ää räägi!“ hakkas vanamees lõpuks jälle peale. „Äi sa jäänd moost raavis muha ühtid, vaat, et lihavad veel edegid... Sa teed tööd küll. Aga see on — juskut sundus...“

„Äi tea, mis rõõmu ma peaksin siis tundma mulkidele ja pärnakatele raavikaevamisest!“

„Mulkidele ja pärnakatele... Aga raha saad omale.“

„Äks raha pärast käidagid.“

„Nenda ta on näh, raha sunnib. — Aga ma ole lehest lugend“, otsis vanamees päris kiusu, „et teitd sääil koolis õpetakse, et tehke tööd kohe uhkuse pärast. Koolmeistrid õpetada just sedasi.“

„Ah sa arvad, et äi teeks?“

„Millest me's rääkisime!“

„Oma maa pääl! Aga mitte mulkidele ja junlastele.“

„Äks sa tee omal maal, kui oma maad pole! — Aga pidada see jo nendasama

olema... keik maa saab paramaks ja viljakandvamaks, terve riik saab rikkamaks; äks ole ükskeik, kus sa oma töö teed. Mis teed, see jääb inimestele, äga ta maa alla kao.“

Noormees nagu otsis vastust. Ta mõtles ja mõtles, aga kaotas lõpuks mõt-tejärje käest ja leidis end mässununa üldistesse asjadesse. Vana näitas nagu võidurõõmu, kui ta lisis:

„Kas ta nenda pole?“

Poiss vastas mõne aja pärast:

„Sulane äi mõtle nenda ühtid.“

„Teise mehele oled sulane, aga omale peremees.“

„Oma labida üle! — Sa ju oled olnud eluea kraavis.“

„Kas ma's pole teind Eestimaad paramaks?“

„Jaa-jah!“

„Ja peremees oled selle üle, mis teinid.“

„Moonakas oli ka söuke peremees. Söüksed moonakad ootvad veel praegus, et tuleks uus mõisnik... Oma riigi ja rahva asjas pole nad miskid peremehed.“

Jälle lõppes jutt. Hämarus hakkas juba muutma kõiki piire ühtlaseks ja halliks, õhtu oli varsti käes. Jälle tuli hakata perest peresse otsima. Olid ette teada juba need halisemised ruumi vähesusest ja külaliste ootamisest; olid mitu korda kuulnud kõik jutud naabrite suust ruumist ja lühikesest maast sinna. Ah, hea küll! Selle üle ei jaksanud enam õieti vihastadagi. Ole kui maanteesant,

ilma nimeta hulgas. — Pead ometi olema mõnegi kuu kodus oma peremees, et mehetunne sus päris ei kustuks!

Alles kolmandal päeval jõudsid nad küladesse, millede maju nad juba tund-

Vanamees pidi teelt pöörduma en-nem, tema kodu oli lähemal, Liigalaskme kandis; nooremal tuli veel üksi minna tükk maad — kuskil Karja kiriku ligi-konnas ootas teda vilets vabadikuonn.

Kui vanamehel tuli oma teekaaslasest lahkuda, jäi ta seisma ja vaatas poisile otsa. Ta nägu omandas äkki hoopis teissuguse ilme ja ta sõnades oli korruga hoopis teine toon.

„Ma siis liha niid siit...“ ütles ta. Ja teda valdas vastupanematu soov panna oma käsi noormehe õlale. „Ää's arva moost...! Ma ole juba vana mees. — Jah, sool tuleb veel tükk maad edasi vantsida; äga täna ilm kena, pole sõuke kut eile. Ma ütle soole — kasvad meheks, äi saaremees ädasse jää! Ja ma üt-le, ähk ma küll tee pääl soole vastu vaidlesi: oma arvamist oja nenda kut ta on, ää seda muuda! Sulasetöö, olgu mis töö see tahes, on kibe ja raske. Ma ole vana — äga kui oleks moo noores eas nendaviisi maad saaja olnud... poleks mina ka eluäegseks sulaseks jäänd! Ma, vanamees, räägi teinekord ka nasamma, ää siis arva moost ühtid... Ead teed siis edasi minna! Tea, kas me änam koos raavi kaevata saame...“

Kaks meest surusid tugevasti teine-teise kätt ja kumbki läks omale poole.

Mälestus.

*Lumekoormas seisid kuused ümber metsatee,
tasaseks laudsiledana oli sõidet see.
Tasa astus hobu rakkes väikse saani ees,
kuused nagu kummardasid tema sammude ees.*

*Kõrgelt täheriigist paistis alla kitsas kuu,
sinivarje lumel maalis endast iga puu.
Kaugelt kostis kumedana kirikkella hää,
meie teegi oli sinna — jõulukirik sääl!*

*Kaunim tee küll oli sinna jõulukiriku
läbi vaikse kodumetsa, läbi variku;
kõikjal oli puhtus, rahu, vaikus pühalik,
süda tulvil oli sellest, tunne õnnelik.*

M. Suveste.

Saunast ja vihtlemisest

Saunaskäimine ja vihtlemine on meil maal üldiselt suures lugupidamises. Erilise hooliga köetakse sauna jõululaupäeval ja vanaaasta viimsel päeval. Järgnevas vaatleme, millel põhjeneb nii suur lugupidamine sauna vastu.

Saun on tervise ja nooruse allikas. Saunaskäimine puhastab naha tolmust ning higi ja teeb keha vastupidavamaks haigustele, soodustab kiiremat vereringimist ja ainetevahetust.

Inimese nahk eritab higi ja rasva kui ka vananenud rakke oma väliskestalt. Kõik need ained ühes tolmuga ja mustusega välisest õhust kogunevad nahale, ummistavad nahk-näärmete välisavaused, tekitavad ärritust ja nahahaigusi, kui neid pesemisega ei kõrvaldata. Vinnid, paised, peakõõm ja teised nahahaigused on peamiselt puuduliku puhtuse eest hoolitsemise tagajärg. Seepärast on tähtis, et vähemalt kord nädalas pestaks kogu keha puhtaks sooja vee ning seebiga.

Saunaskäimine tõstab ka keha üldist heaolu. Öhusoojus saunas kõigub 40—60° (kõrgel laval võib tõusta isegi kuni 80°); õhk on küllastatud veeauruga. Meie nahk on alati tegevuses kehasoojuse säilitamisel. See ülesanne toimub naha-verejussoonete kaudu. Kuumuse mõjul laienevad naha-juussooned, veri valgub nahasse, mis muutub seetõttu punaseks ning soojaks; see soodustab soojuse äraandmist kehast. Kuid saunas on ümbritsev õhk kuum ja soojuse kaotus sel teel väike. Et vabaneda üleilgsest soojusest, suureneb higistamine: higi aurumisel langeb ka kehasoojus. Sauna õhk on aga niiskusest küllastatud: see takistab higi äraaurumist ja soojuse äraandmist. Inimese kehasoojus tõuseb. Tavaliselt on keha temperatuur saunas 39° ümber, kuid võib tõusta kuni 40—41°. Südame tegevus kiireneb, pulss lööb 100—120 korda minutis ja on seejuures nõrgem tavalisest, mis on südame väsimuse tunnuseks kõrge kehasoojuse tagajärjel. Samuti on hingamine kiirem (30—35 korda minutis). Higistamise tagajärjel väheneb keha kaal 350—600 g võrra.

Sellest näeme, et saunaskäimine tõstab kõigi meie siseelundite tegevust. Eriti tähtis on vereringlemise elustamine ja higistamise suurenemine, mis tõstab ainetevahetust kehas: ühes higiga vabaneb keha kõlbmatuist ja mürgistest ainetest. Need viimased tekitavad meie kehas peamiselt rikkalikul valkainete (eeskätt liha) tarvitamisel toiduks. Liha ümbertöötamisel kehas tekib kushape ja teised mürgised happed. Neerud üksi ei suuda neid eritada, kui liha süüakse

palju ja aed- ning puuvilja vähe. Organism üleüllastub siis hapetega, mis tekitab luuvalu, reumatismi, veresoonte lupjumist ja enneaegset vananemist. Et vältida organismi mürgistamist hapetega, tuleb ette võtta vahetevahel keha „suurpuhastus“: tuleb eemaldada kehasse jäänud osa mürke higistamise teel naha kaudu. Kõige paremini ja odavamini saab seda teostada saunas.

Pärast vihtlemist saunas kuumas kehaga hakkab kõrgendatud kehasoojus aegamööda ($\frac{1}{2}$ —1 tunni vältel) langema hariliku normini. Kogu selle aja ja ka veel pärast mitme tunni vältel on meie keha väga vastuvõtlik külmetamisele, sest laienenud naha-juussoonte kaudu võib keha kaotada korraga palju soojust. Seepärast peavad vanad ja nõrgad isikud viibima pärast sauna vähemalt paar tundi hästi soojas ruumis või heitma voodisse, et keha aegamööda jahtuks.

Noored ja terved inimesed aga võivad kasutada sauna ka keha karastamiseks, ja nimelt sel viisil, et nad enne väljumist saunast lavavad keha kiiresti üle jaheda veega. Selle mõjul kitsenevad naha-verejussooned ja punane nahk muutub jälle kahvatuks: see takistab liiga suurt ja kiiret soojuse kaotust ja hoiab ära külmetumist. Samuti mõjub ka hüppamine lumme, kui see toimub õige kiiresti ja igati mõistlikult. Karastatud keha tunneb seejuures varsti sooja ja üldist heaolu.

Viibimine kuumas ja niiskes saunaõhus tõstab, nagu nägime, tunduvalt kehasoojust. Eriti tõuseb see vihtlemisel, mis toob lae alla kogunenud kuumad õhumassid inimese keha ümber; see nõuab ka lihaste tegevust, mille tagajärjel suureneb veelgi kehasoojuse valmistamine. On aga teada, et kehasoojus võib tõusta ainult teatava piirini, nimelt 41—42°; tõuseb see veel kõrgemale, järgneb keha liigsoojenemine, meelemärkuseta olek — soojuselööök, mis lõpeb tavaliselt surmaga. See manisteb ettevaatusele saunas.

Eriti ettevaatlikud peavad olema südame-vereosonte, kopsu- ning neeruhaiguste põdejad, samuti ka verevaesed ja nõrgad — haigustest paranevad isikud. Igal juhul peavad nad loobuma vihtlemisest ja kuumal laval käimisest, sest see võib tuua kasu asemel vaid kahju. Saun esitab eriti suuri nõudeid just südamele, mis on nõrgestatud või vigastatud haigustest: süda pole siis võimeline täitma suurenenud nõudeid ja järgneb südameenõrkus. Surmajuhud saunas, millest loeme nii sageli ajalehist, on tingitud enamasti südamenõrkusest või vingumürgitusest.

Dr. O. Madisson.

kodukaunistamise „dekreedid“

Riigihoidja K. Päts Ülemaalse Maanoorte Ühenduse auvanemaks.

Ülemaalse Maanoorte Ühenduse nõukogu otsustas koosolekul 7. detsembril s. a. valida Ühenduse auvanemaks Riigihoidja K. Pätsi.

See otsus on organiseeritud maanoorte arvukale perele meeldivaks uudiseks. Oma austust ja südamlikku poolehoidu oli võimalik maanoortel näidata K. Pätsile möödunud suvepäevade puhul Jänedal. Nüüd muutub maanoorte side meie suurima riigimehega veelgi lähedasemaks ja pidevaks.

Uue Ülemaalse Maanoorte Ühenduse põhimääruse kohaselt, mis vastu võetud Põllutöökoja juhataja poolt, on Ühendu-

se organiteks peavanem, kongress ja nõukogu. Ühenduse tegelikku asjaajamist korraldab Põllutöökoja maanoorte sekretariaat.

Ühenduse nõukogu praegusesse koosseisu kuuluvad: maanoorte peavanem A. Jürima, Põllutöökoja abiesimees P. Männik, Haridusministeeriumi kutsekoolide peainspektor dr. E. Terasmäe, Põllutöökoja direktor T. Kind, Haridusministeeriumi algkoolide peainspektor M. Raud, Põllutöökoja nõuandetalituse juhataja A. Käbin, Isamaaliidu peasekretär O. Piirsalu, Kodumajanduskoja nõunik prl. M. Kauri ja Põllutöökoja peasekretär J. Tõrmaküla.

Maanoorte juhtide kursus Tartus.

Tartumaa Maanoorte Ühenduse korraldusel toimusid Tartus Noortemeeste Kristliku ühingu ruumes alates 19. nov. 1937. a. neljapäevased maanoorte juhtide kursused, millest võttis osa 49 noorteringi juhtivat tege- last 30-nest maanoorteringist.

Kursused algasid 19. nov. Tartu maakon- sulendi H. Audru avasõnaga, mille järele sai sõna Haridusministeeriumi noortejuhataja kol. J. Vellerind, kes rääkis maanoorte liikumise tähtsusest ja lähematest ülesanne- test. Põllutöökoja peasekretär J. Tõrmaküla kõneles maanoorte liikumise ülesanne- test ja rakendusest. Maanoortenõunik agr. E. Nugis selgitas kursustele ringivane- ma ja juhataja ülesandeid ning asjaajamise ja kirj vahetuse korraldamist. E. Haridus- liidu hariduskonsulent Neeme Ruus selgitas meie ja välismaade haridusolusid ning vabaharidustöö võimalusi noorteringides. Su- vistest tööülesannetest kõneles maanoorte kõnemeister H. Krus, kuna Tartumaa ko- dumajanduskonsulent Elsa Lukk selgitas

kode korrastuse vajadust. Töö- ja arves- tusvihikute täitmise demonstratsiooniga esi- nes H. Saar. „Tartumaa Teataja“ toime- taja Arn. Paeraid kõneles perekonna sugu- puu, kodutalude mineviku ja ajalooliste koh- tade uurimise vajadusest ja selle teostami- sest. Kooliinspektor A. Kaalep selgitas osa, mida maa-algkoolidel oleks võimalik noorsooliikumise heaks ära teha. Aiandus- konsulent A. Lange tõstis kursustele kes- kel üles uusi mõtteid kode kaunistamise alalt. Kursuse huvi keskpunktiks kujunes deklaratsioon Karl Aderi ettekanne inime- ste kõnevigadest ja kõnekoorist ning dekla- meerimisõskusest. Meelelahutava osa ja seltskondlike mängude korraldamisega esines iga kursusepäeva lõpul instr. J. Adamtau. Kursust külastas ka noortenõunik J. Mais- ma Haridusministeeriumist. Ühenduse esi- mees O. Kermas andis lõpuks kõigile kaa- sa sooje tervitusi ning rongid, autod ja lae- vad kandsid elurõõmsa ja teatavaliselt noorte- pere mööda maad laiali.

Tasakaalustatud süsteem.

Torgake pudelikorgisse kaks kahvlit, nii et nad on asetatud ühekõrgusele ja vastakuti (v. joonist!). Kui asetada kork pudelikaela servale, siis jääb selle süsteemi tasakaal püsima ka pudeli kallutamisel. Nii võib näiteks vedelikuga täidetud pudeli rahulikult tühjaks valada, ilma et kork ühes kahvliga maha kukuks. Süsteemi tasakaalus püsimise põhjuseks on asjaolu, et selle raskuspunkt asetseb madalamal toetuspunktist.

Kogrisse torgatud kahvlitega võime teha

veel järgmise huvitava katse: lõigake noaga korki alumisesse serva pragu ja suruge sellesse servapidi keskmine või suurem metallraha. Nüüd asetage raha servaga nõelateraviku otsa. Nõel ise olgu torgatud silmapoolse otsaga pudelil asuvasse korki. Nõelateraviku otsas laseb end kogu süsteem tiirlema panna ja üsna tugevasti kallutada.

Salapärane valgustus.

Lahustage piirituses harilikku keedusoola ja asetage lahus piirituselampi. Viimase võite valmistada ise kodusel teel. Selleks võtke väikene tindipott, põletage tulise raudoraga korgisse auk ja tõmmake sellest läbi tahiks tükk linu või linast või puuvillast riidet.

Kui süüdata seesugune lamp pimedas toas, kuhu muu valgus ei pääse juure, siis tundub nagu viibiksime vaimude riigis. Toas viibivate inimeste näod on jumetud, nagu

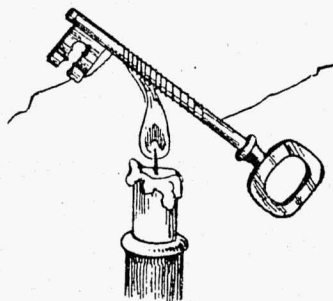
laipadel, huuled pronksivärvilised kuni mustad.

Seesugune valgustus on väga sobiv kasutada mitmesuguste kunsttükide etendamisel, kus on tegemist „vaimudega“ või muude „salapärase jõududega“.

Eespoolkirjeldatud lambi valguse moondav mõju põhjeneb asjaolul, et selle kaudu soetatud nn. naatriumleek ei sisalda kõiki neid valguskiiri, mis päikesevalgus või harilik lambivalgus.

Jahe leek.

Kui asetada küünlatule leeki peenike õmb-lusniit, siis võtab see kohe tuld ja põleb esimesel silmapilgul läbi. Kui aga niit mässida ümber toakse võtme, nagu kujutatud juuresoleval joonisel, siis võime seda koos võtmelega hoida tüki aega küünlaleegis, ilma et niit läbi põleks.

Võtme ümber mässitud niiti on leegil raske haarata. Võti kui hea soojusejuht, jahutab leegi enne, kui see suudab niiti süüdata.

Eelmise numbri ülesannete lahendusee.

I

Poisil oli 15 hane.

II

Perenaine mõötis kaks mannergutäit piima lüpsikusse, kolmandast mannergutäiest aga valas lüpsikusse nii palju, et viimane sai täis. Siis tühjendas ta lüpsiku piimanõusse; kallas mannergusse jäänud piima (2 l) lüpsikusse ja täitis mannergu piimanõust uuesti täis. Nüüd oligi tal mannergus ja lüpsikus (2+3) kokku viis liitrit piima.

III

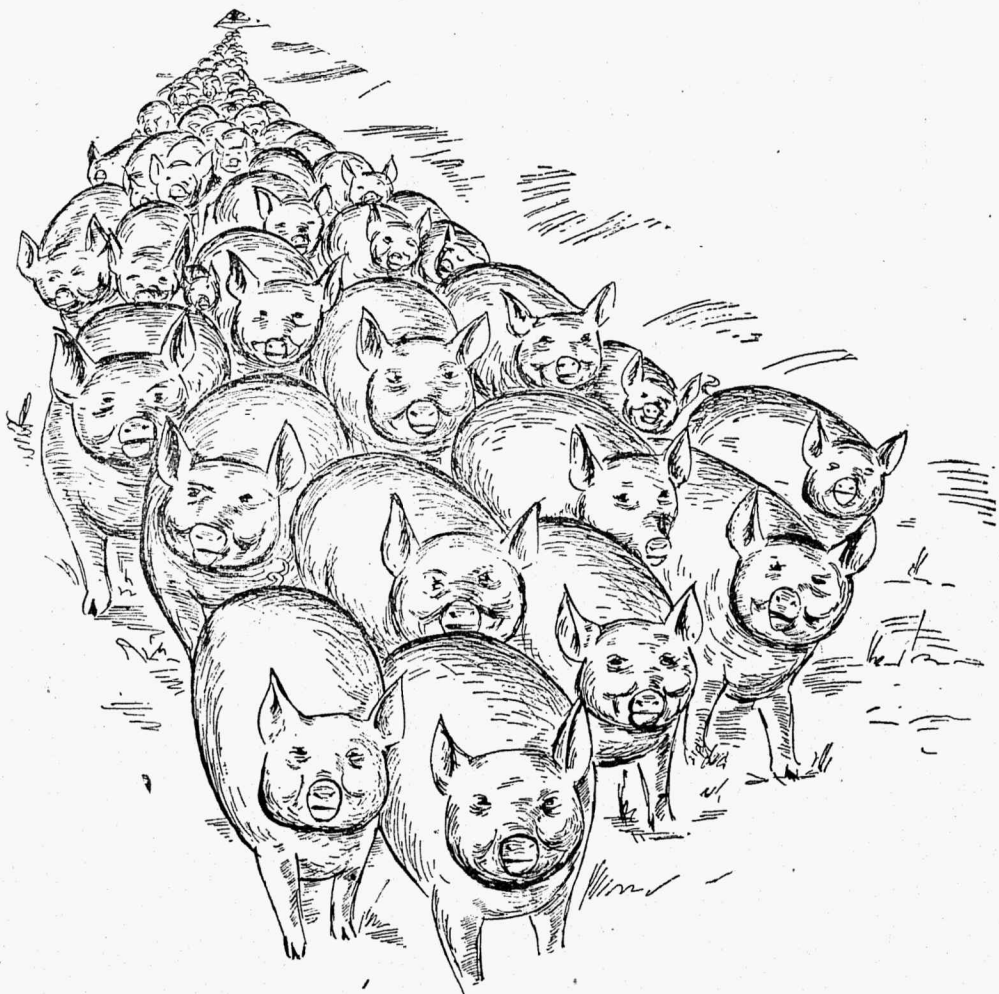
Professor Eitea jättis hommikul näo pesemata.

IV

Need arvud on 1, 2 ja 3.

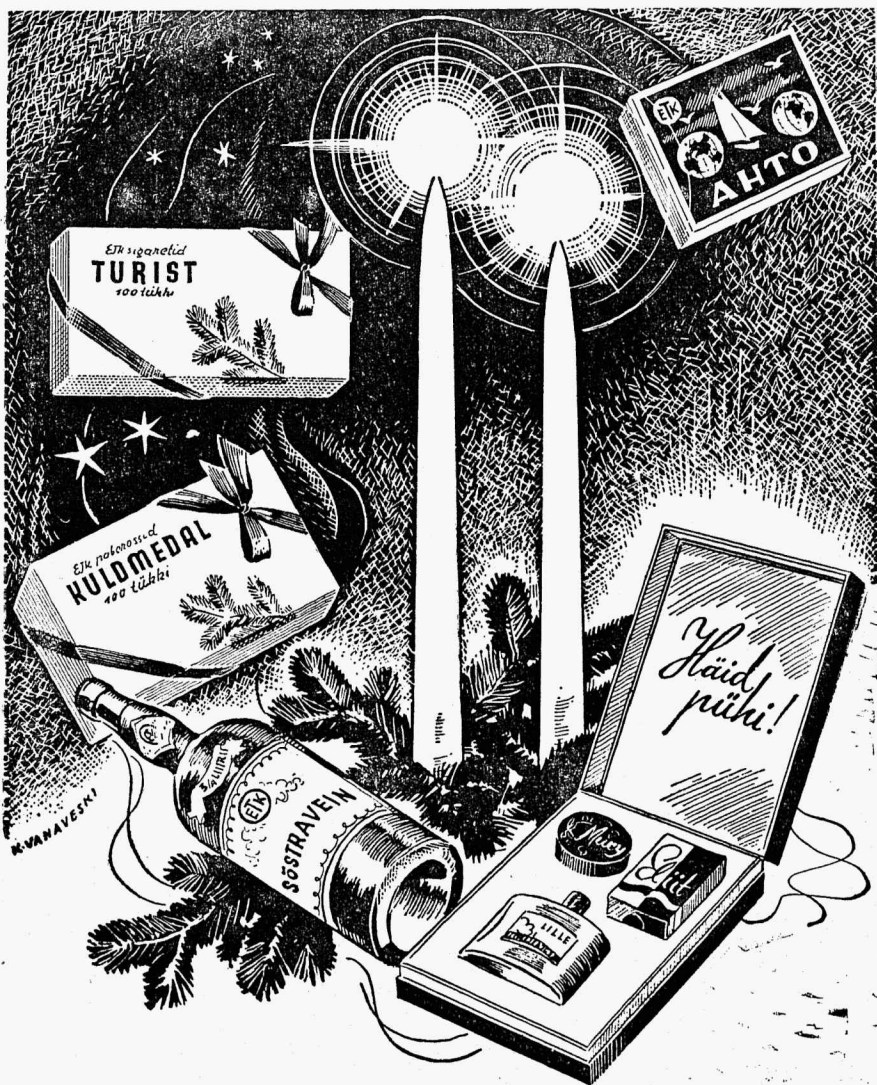
TOIMETUS ja TALITUS: Tallinn, Pikk tän. 42. Telefon 484-84. — Posti jooksev arve nr. 275. Ilmub üks kord kuus. TELLIMISE HIND: aastas kr. 1,50; 1/2 aastas kr. —,80. Üksiknumber 20 senti. Peatoimetaja A. Käbin. Vastutav- ja tegevtoimetaja E. Nugis.

Seakasvatajad!

Käesolevaga teatame, et katkestame elussigade ja peekonsigade ostmise pühade tõttu 24. detsembrist kuni 2. jaanuarini 1938. a. Viimane sigade vastuvõtmine enne pühi on 23. det, s.a. Jatkame peekon- ja elussigade ostmist piiramata arvul alates 2. jaanuarist 1938. a.

Uhing „Eesti Lihaeksport“

Pühade rõõmusära

täiendavad ja kaunistavad meeldivad ETK nauding-suitsud
 AHTO, TURIST, KULDMEDAL, ETK veinid, kohvid,
 maitseained ja kosmeetikatooted.

Pühiks nägusaid kinkekarpe.